

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۲/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۶/۲۴

فصلنامه علمی - پژوهشی روان‌سنجی

دوره هشتم، شماره ۳۲، بهار ۱۳۹۹

صفحات: ۲۱-۷

ساخت و هنجاریابی روان‌سنجی پرسشنامه تحریک پذیری

Making and Standardization the Psychometric of irritability questionnaire

الهام پورافروز^۱، سعید ستایشی^۲، ایمان الله بیگدلی^۳، میرمحسن پدرام^۴

چکیده

در پژوهش حاضر هدف طراحی آزمون تحریک پذیری بود. تحریک پذیری در این تحقیق شامل مفاهیم اضطراب، برانگیختگی بالا، خصومت، شتاب زدگی، عدم سازگاری، عدم پشتکار، عدم تمرکز، تکانه ای عمل کردن، نارضایتی و بی حوصلگی بودند. طرح پژوهش حاضر در زمره پژوهش های اعتباریابی آزمون قرار داشت. جامعه آماری پژوهش را تمامی شاغلین در کارخانه پودر شیر، شهرداری مشهد و خیریه گلستان علی مشهد تشکیل می دادند و ۴۰۰ نفر از روش نمونه گیری تصادفی ساده از میان آنها انتخاب شدند و به پرسشنامه پاسخ دادند. میانگین و انحراف استاندارد سنی در این نمونه ۳۸/۵۱ و ۹/۸۹ با دامنه ۲۱ تا ۷۰ سال بود. ۷۵ درصد افراد را زنان و ۲۵ درصد را مردان تشکیل می دادند. در بررسی میزان

Abstract

The purpose of this study was to design an irritability test. The term irritability in this research have included anxiety, high arousal, hostility, depression, acceleration, incompatibility, lack of persistence, decentralization, impulsiveness, dissatisfaction and impatience. The design of the study is based on test validity. The population of the study consisted of all employees at Milk Powder Factory, Mashhad municipality, and Golestan Ali foundation and 400 people were selected by Simple Random Sampling method and answered the questions. The average age and the standard deviation of the age in this sample were 51/38 and 9/98 with a range of 21 to 70 years. 75 percent of the subjects were women and 25 percent were men. To examine the amount of desirability and internal consistency of the factors, first descriptive indexes, the correlation coefficients of each factor were examined with the total score and the

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدل سازی شناختی، پژوهشکده علوم شناختی، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: دانشیار، گروه مهندسی انرژی و فیزیک، دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، ایران.

۳. استاد، گروه آموزشی روان شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران.

۴. دانشیار، گروه مهندسی برق و کامپیوتر، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

Cronbach's alpha coefficients, in the case of deletion of each factor. The factors with no minimum or confusing operative bar were discarded, all factors related to depression were deleted, and the analysis were resumed. Finally, a simple operative structure was obtained that could be explained 28/70 percent of the variance with 10 operant of higher value than one. Cronbach's alpha coefficients varied from 0.68 to 0.92, indicating that all sub-scales were stable. The alpha coefficients and dividing in two for the total were 0.95 and 0.90, respectively. Finally, the results showed that the research can be introduced as a source of measuring irritability.

Keywords: Irritable, anxiety, depression, adjustment disorders

مطلوبیت و همسانی درونی عبارت‌ها ابتدا شاخص‌های توصیفی، ضرایب همبستگی هر عبارت با نمره کل و ضرایب آلفای کرونباخ در صورت حذف هر عبارت، مورد بررسی قرار گرفتند. عبارت‌های فاقد بار عاملی حداقلی و یا مغشوش، کنار گذاشته شده، تمامی عبارت‌های مربوط به عامل افسردگی حذف شد، و تحلیل مجدداً اجرا شد. در نهایت ساختار عاملی ساده‌ای به دست آمد که با ۱۰ عامل با ارزش ویژه بالاتر از یک، می‌توانست ۷۰/۲۸ درصد از واریانس را تبیین کند. ضرایب آلفای کرونباخ از ۰/۶۸ تا ۰/۹۲ در تغییر بود و نشان داد که تمامی زیر مقیاس‌ها پایا بودند. ضرایب آلفا و دو نیمه کردن برای کل نیز به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۹۰ بودند. در نهایت پژوهش بعنوان یک منبع سنجش تحریک پذیری قابل معرفی شد.

واژه‌های کلیدی: تحریک پذیر، اضطراب، افسردگی، سازگاری، تکانش

مقدمه

موقعی فرد را می‌توان سالم تصور کرد که مفهوم تندرستی بصورت کلی و کامل در او صدق کند. مطابق تعریف سازمان جهانی بهداشت، سلامت عبارتست از برخورداری از آسایش کامل جسمی، روانی و اجتماعی و نه فقط نداشتن بیماری و نقص عضو.

تحریک پذیری حالتی است که فرد حساسیت زیاد به هر تحریکی را داشته باشد. اغلب این افراد استرس و اضطراب دارند، بی‌قرار و کم‌صبر هستند و زود عصبانی می‌شوند. تحریک پذیری یک نشانه است و به تنهایی بیماری به حساب نمی‌آید. علامتی که ناخوشایند است و می‌تواند مسبب اتفاقاتی بشود که قابل پیشگیری نباشد و یا از طریق درستی قابل رفع نباشد. حالت متوسط

این مسئله عادی هست و در بسیاری از اتفاقات روزانه رخ می‌دهد مثل خسته بودن بچه‌ها و یا زیاد کار کردن بالغین. هر نوع اختلال محرومیت از خواب می‌تواند آستانه تحریک را کم کند. هر نوع اعتیاد دارویی و یا حتی ترک آن می‌تواند تحریک پذیری ایجاد کند. تحریک پذیری توانایی واکنشی است که موجودات زنده به محرکات اطرافشان می‌دهند (ونس، ۲۰۱۳). این اصطلاح معمولاً هم برای واکنش‌های فیزیولوژیکی به محرک‌ها و هم حساسیت‌های بیش از حد یا غیر طبیعی پاتالوژیک به محرک‌ها به صورت خشم یا سرخوردگی استفاده می‌شود (لیبل، ۲۰۱۶). تحریک پذیری احساس خشم شدید، ناامیدی، یا خستگی است (عناصر سلامت رفتار، ۲۰۱۸). این حالت معمولاً در شرایط تنش‌زا یا تحت فشار به وجود می‌آید و می‌تواند با زندگی اجتماعی و رویه‌های روزانه همخوانی داشته باشند. کسی که احساس خستگی می‌کند و از وضعیت خود ناامید می‌شود "تحریک‌پذیر" است.

تحریک‌پذیری معمولاً از اختلالات اضطرابی ایجاد می‌شود (فولک، ۲۰۱۸). پاسخ‌های جنگ و گریز در مغز باعث ایجاد تحریک‌پذیری می‌شود. هورمون‌های استرس از بین می‌روند و منجر به نگرش واکنش‌های منفی می‌شوند (وینچ، ۲۰۱۵). احساس خستگی و دشواری تمرکز بخشی از این نوع خلق است (هال، ۲۰۱۸). تحریک‌پذیری تعریف علمی واضحی ندارد و نمی‌توان آن را با یک کلمه یا با یک جمله توضیح داد. بعضی اشخاص کج خلقی‌هایی نشان می‌دهند که ضمن آن غمگین، درمانده، عصبانی، بیزار و تحریک‌پذیر هستند (پورافکاری، ۱۳۹۰). از این رو در پژوهش حاضر، تحریک‌پذیری را مجموعه مفاهیم اضطراب، برانگیختگی بالا، خصومت، افسردگی، شتاب‌زدگی، عدم سازگاری، عدم پشتکار، عدم تمرکز، تکانه‌ای عمل کردن، نارضایتی و بی‌حوصلگی تعریف نموده‌ایم.

در این پژوهش تحریک‌پذیری شامل مجموع مفاهیم اضطراب: این افراد معمولاً نگران، ترسیده، مستعد نگرانی، عصبی، پرتنش و وحشت‌زده هستند؛ برانگیختگی بالا: این افراد معمولاً از جا می‌پرند و زود رنج و خود تحریک‌هستند و عصبی می‌شوند؛ خصومت: گرایش فرد به تجربه‌های خشم و حالت‌های وابسته به آن همچون احساس درماندگی و ناکامی را مشخص کند؛ افسردگی: افراد افسرده مستعد احساس گناه، غم، ناامیدی و تنهایی هستند و به راحتی ناامید و سرخورده می‌شوند؛ شتاب‌زدگی: یعنی عجله داشتن و کم‌صبری در انجام امور، احساس مشغله داشتن، همیشه دنبال چیزی بودن؛ عدم سازگاری: این افراد احساس ناتوانی در سازش با استرس‌های روزمره می‌کنند و سازگاری با زندگی روزمره را سخت می‌بینند؛ عدم پشتکار: ناتوانی در

1 - Venes

2 - Loebel

3 - Elements Behavioral Health

4 - Fölk

5 - Winch

6 - Hall

انجام مستمر یک مسئولیت یا تکلیف، زود رها کردن کارها و نیمه تمام گذاشتن آنها، معتقد به شانس و اقبال بودن، اهداف پایین تر در زندگی خود داشتن، ترس از انجام کار و مسئولیت؛ عدم تمرکز؛ دشواری در تمرکز حواس روی تکالیف، ناراحت شدن یا پرت شدن دائمی حواس، به علت افکار یا خاطرات مزاحم و ناخواسته؛ تکانه ای عمل کردن: بی فکر عمل کردن، به جوش آمدن و پشیمانی بعد از عمل؛ نارضایتی: نداشتن احساس خوشبختی از زندگی خود، لذت نبردن از خود و دیگران، نداشتن احساس مثبت، صریح، مفرح و شاد؛ بی حوصلگی: افراد بی حوصله، بیشتر به انزوا روی می آورند، کلافه هستند و گاه هرچه می کوشند، کمتر احساس شادی می نمایند؛ می باشد.

آزمون روانی ابزار اندازه گیری عینی معیار شده ای است که برای ارزیابی سلامت روان یا یک خصوصیت یا مجموعه ای از خصوصیات مانند هوش، شخصیت، خلاقیت، استعداد یا علایق به کار می رود (برونو، ۱۹۸۶). ارزیابی، آزمون گیری و تشخیص می تواند بر گستره ی زندگی فرد تغییرات زیادی ایجاد کند. آن ها می توانند تاثیرات شگرفی بر استخدام، توقیف، اعتبار و شهرت، بستری غیر ارادی و پیش بینی زندان داشته باشد. ملاحظات پیش رو برای شناسایی چالش های اخلاقی و کمک به مطمئن ساختن تشخیص، آزمون گیری و ارزیابی تا حد ممکن برای هم متخصصین و هم مراجعان، معتبر و مفید هستند (کنس و ملبا، ۲۰۱۰). در این پژوهش در نظر داریم بررسی کنیم آیا پرسشنامه ساخته شده تحریک پذیری قابل اعتماد هست یا خیر؟

روش

طرح پژوهش حاضر در زمره پژوهش های اعتباریابی آزمون قرار داشت. جامعه آماری پژوهش را تمامی شاغلین در کارخانه پودر شیر، شهرداری مشهد و خیریه گلستان علی مشهد تشکیل می دادند و ۴۰۰ نفر از روش نمونه گیری تصادفی ساده از میان آنها انتخاب شدند و به پرسشنامه پاسخ دادند. میانگین و انحراف استاندارد سنی در این نمونه ۳۸/۵۱ و ۹/۸۹ با دامنه ۲۱ تا ۷۰ سال بود. ۷۵ درصد افراد را زنان و ۲۵ درصد را مردان تشکیل می دادند. شاخص های جمعیت شناختی بر حسب وضعیت تأهل و میزان تحصیلات در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱: توزیع نمونه بر حسب شاخص های جمعیت شناختی

متغیرها	گروه ها	فراوانی	درصد
	مجرد	۱۳۹	۳۴/۸
وضعیت تأهل	متأهل	۲۳۰	۵۷/۵
	متارکه	۳۱	۷/۷
	دیپلم	۴۵	۱۱/۳
	کاردانی	۱۸	۴/۵
میزان تحصیلات	کارشناسی	۲۵۳	۶۳/۳
	کارشناسی ارشد	۷۵	۱۸/۸
	دکتری	۹	۲/۳

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که در کل نمونه ۵۷/۵ درصد افراد متأهل بوده و تحصیلات ۶۳/۳ درصد آنان کارشناسی بوده است.

یافته ها

در بررسی میزان مطلوبیت و همسانی درونی عبارت ها ابتدا شاخص های توصیفی، ضرایب همبستگی هر عبارت با نمره کل و ضرایب آلفای کرونباخ در صورت حذف هر عبارت، مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲: شاخص های توصیفی، ضرایب همبستگی هر عبارت با نمره کل و ضرایب آلفای کرونباخ عبارت های پرسشنامه تحریک پذیری

عبارت	Mean	SD	R	α	عبارت	Mean	SD	R	α
۱	۱/۵۲	۱/۲۵	۰/۷۵	۰/۹۷	۶	۱/۰۱	۰/۹۴	۰/۵۹	۰/۹۷
۱۲	۱/۲۷	۱/۲۲	۰/۷۵	۰/۹۷	۱۷	۱/۶۶	۱/۲۴	۰/۵۶	۰/۹۷
۲۳	۱/۸۸	۱/۳۲	۰/۷۰	۰/۹۷	۲۸	۱/۳۴	۱/۱۵	۰/۶۶	۰/۹۷
۳۴	۱/۹۱	۱/۳۳	۰/۶۴	۰/۹۷	۳۹	۱/۳۵	۱/۱۵	۰/۶۲	۰/۹۷
۴۵	۱/۸۱	۱/۳۴	۰/۷۱	۰/۹۷	۵۰	۱/۵۳	۱/۱۱	۰/۵۵	۰/۹۷
۵۶	۱/۵۹	۱/۳۴	۰/۶۷	۰/۹۷	۶۰	۰/۹۴	۱/۰۵	۰/۶۷	۰/۹۷
۶۴	۱/۵۵	۱/۳۳	۰/۵۷	۰/۹۷	۶۷	۱/۳۱	۱/۱۲	۰/۶۲	۰/۹۷

α	R	SD	Mean	عبارت	α	R	SD	Mean	عبارت
۰/۹۷	۰/۳۱	۱/۱۹	۱/۲۵	۷	۰/۹۷	۰/۶۳	۱/۲۰	۰/۹۳	۶۸
۰/۹۷	۰/۳۶	۱/۱۵	۱/۱۲	۱۸	۰/۹۷	۰/۶۱	۱/۱۱	۱/۶۳	۱۳
۰/۹۷	۰/۳۲	۱/۱۱	۰/۶۳	۲۹	۰/۹۷	۰/۴۵	۱/۲۳	۱/۷۴	۲
۰/۹۷	۰/۶۲	۱/۳۲	۱/۵۸	۴۰	۰/۹۷	۰/۶۲	۱/۱۹	۱/۳۶	۲۴
۰/۹۷	۰/۵۲	۱/۲۰	۱/۹۶	۵۱	۰/۹۷	۰/۳۵	۱/۱۵	۱/۴۲	۳۵
۰/۹۷	۰/۳۶	۱/۱۸	۲/۰۳	۸	۰/۹۷	۰/۶۶	۱/۱۹	۱/۶۷	۴۶
۰/۹۷	۰/۵۷	۱/۱۳	۱/۷۱	۱۹	۰/۹۷	۰/۴۷	۱/۲۷	۱/۹۷	۵۷
۰/۹۷	۰/۵۷	۱/۱۲	۱/۵۸	۳۰	۰/۹۷	۰/۴۰	۱/۱۹	۱/۷۱	۶۵
۰/۹۷	۰/۳۶	۱/۰۹	۱/۵۹	۴۱	۰/۹۷	۰/۶۴	۱/۲۳	۱/۲۶	۶۹
۰/۹۷	۰/۴۳	۱/۴۳	۱/۷۸	۵۲	۰/۹۷	۰/۳۴	۱/۳۵	۱/۷۷	۳
۰/۹۷	۰/۳۶	۱/۱۴	۱/۴۰	۶۱	۰/۹۷	۰/۳۵	۰/۹۵	۰/۸۴	۱۴
۰/۹۷	۰/۶۰	۱/۲۱	۱/۵۵	۹	۰/۹۷	۰/۳۷	۱/۲۲	۱/۷۳	۲۵
۰/۹۷	۰/۴۶	۱/۳۱	۲/۰۲	۲۰	۰/۹۷	۰/۴۹	۱/۲۸	۱/۶۹	۳۶
۰/۹۷	۰/۲۹	۱/۳۳	۱/۷۰	۳۱	۰/۹۷	۰/۴۸	۱/۲۶	۱/۲۴	۴۷
۰/۹۷	۰/۶۴	۱/۲۹	۱/۸۳	۴۲	۰/۹۷	۰/۴۹	۱/۳۴	۱/۲۱	۵۸
۰/۹۷	۰/۶۰	۱/۲۵	۱/۴۷	۵۳	۰/۹۷	۰/۶۳	۱/۲۹	۱/۴۷	۴
۰/۹۷	۰/۵۷	۱/۱۰	۱/۲۲	۶۲	۰/۹۷	۰/۶۷	۱/۱۶	۱/۷۶	۱۵
۰/۹۷	۰/۷۳	۱/۲۱	۱/۲۵	۱۰	۰/۹۷	۰/۴۹	۱/۲۱	۲/۱۸	۲۶
۰/۹۷	۰/۵۳	۱/۲۲	۰/۹۵	۲۱	۰/۹۷	۰/۶۳	۱/۲۹	۱/۹۷	۳۷
۰/۹۷	۰/۶۳	۱/۱۲	۱/۳۴	۳۲	۰/۹۷	۰/۶۹	۱/۳۱	۱/۷۴	۴۸
۰/۹۷	۰/۶۹	۱/۱۱	۱/۲۹	۴۳	۰/۹۷	۰/۲۰	۱/۲۳	۲/۰۳	۵۹
۰/۹۷	۰/۷۴	۱/۲۳	۱/۲۵	۵۴	۰/۹۷	۰/۶۹	۱/۲۵	۰/۸۶	۶۶
۰/۹۷	۰/۴۳	۱/۱۵	۱/۱۳	۶۳	۰/۹۷	۰/۵۹	۱/۲۵	۱/۱۲	۷۰
۰/۹۷	۰/۵۶	۱/۲۷	۱/۸۴	۱۱	۰/۹۷	۰/۳۰	۱/۱۹	۲/۲۱	۵
۰/۹۷	۰/۶۱	۱/۲۰	۱/۵۸	۲۲	۰/۹۷	۰/۴۵	۱/۱۹	۱/۶۲	۱۶
۰/۹۷	۰/۵۵	۱/۲۳	۱/۳۸	۳۳	۰/۹۷	۰/۶۸	۱/۱۲	۱/۵۶	۲۷
۰/۹۷	۰/۴۵	۱/۳۰	۱/۹۳	۴۴	۰/۹۷	۰/۴۱	۱/۱۸	۱/۴۷	۳۸
۰/۹۷	۰/۵۴	۱/۱۳	۱/۲۱	۵۵	۰/۹۷	۰/۶۱	۱/۱۷	۱/۹۹	۴۹

۱. بررسی درجه مطلوبیت عبارت‌ها: آنچه‌آنکه در جدول ۲ نشان داده شده است، بیشترین میانگین به ترتیب به عبارت‌های ۵، ۲۶، ۵۹، ۸ و ۲۰ اختصاص دارد. بدین معنی که این عبارت‌ها از مطلوبیت بالاتری برخوردار بوده‌اند. در مقابل عبارت‌های ۱۴، ۶۰، ۲۹ و ۲۱ دارای کمترین میانگین بوده و از مطلوبیت کمتری برخوردارند.
۲. قدرت تمیز: عبارت ۵۲ دارای بیشترین انحراف استاندارد است. بدین معنی که این عبارت دارای قدرت تمیز بالاتری بوده و پاسخگویان همگونی کمتری در این عبارت داشته‌اند. عبارت‌های ۱۴ و ۶ نیز کمترین انحراف استاندارد را داشته‌اند بدین معنی که پاسخگویان همگونی بالایی در این عبارت‌ها داشته‌اند.
۳. قدرت تشخیص: عبارت‌های ۱، ۱۲، ۱۰ و ۵۴ بیشترین همبستگی را با نمره کل داشته و دارای بیشترین قدرت تشخیص هستند. عبارت ۵۹ نیز کمترین قدرت تشخیص را داراست. سایر عبارت‌ها از قدرت تشخیص مطلوبی برخوردارند.
۴. ضرایب آلفای کرونباخ: ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۷ بود. نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که با حذف هیچ‌یک از یک از عبارت‌ها، این ضریب افزایش نمی‌یابد. بر این اساس هیچ‌یک از عبارت‌ها ناپایا نیستند.

در بررسی روایی عاملی پرسشنامه ابتدا به عنوان پیش فرضی برای تحلیل عاملی اکتشافی با الگوی مؤلفه‌های اصلی، به محاسبه شاخص کفایت نمونه برداری (KMO) و آزمون کرویت بارتلت^۲ پرداخته شد. نتایج نشان داد که با مقدار KMO برابر با ۰/۸۷ و رد فرض صفر در آزمون کرویت بارتلت ($\chi^2=23.62/85$, $df=2415$, $P=0/001$) شرایط برای تحلیل عاملی وجود دارد. در ادامه تحلیل مؤلفه‌های اصلی با در نظر گرفتن بار عاملی بیشتر از ۰/۴۰ اجرا شد. استیونس (۲۰۰۲) این سطح از بار عاملی را به عنوان حداقل بار عاملی که می‌تواند ارزش کاربردی داشته باشد، توصیه می‌کند. تحلیل اولیه شانزده عامل با ارزش ویژه بالاتر از ۱ را به دست می‌داد. نمودار اسکری از این ساختار حمایت نمی‌کرد. واریانس تبیین شده این ساختار ۷۲/۷۲ درصد بود. بررسی ساختار استخراج شده نشان می‌داد که عبارت‌های بسیاری، فاقد بار عاملی حداقلی (۰/۴۰) بوده و یا ذیل بیش از یک عامل، دارای بارهای عاملی نزدیک به هم هستند. تاباکنیک و فیدل (۲۰۰۷) بر این باورند که جهت دستیابی به یک ساختار ساده، عبارت‌ها نباید بار عاملی بزرگتر از حداقل مورد نظر (در اینجا ۰/۴۰) را ذیل بیش از یک عامل داشته باشند. به ویژه اینکه این بارها نباید نزدیک به هم باشد. بر این اساس تحلیل بارها تکرار شد و عبارت‌های فاقد بار عاملی حداقلی و یا مغشوش، کنار گذاشته شده و تحلیل مجدداً اجرا شد. در نهایت ساختار عاملی ساده‌ای به دست آمد که با ۱۰

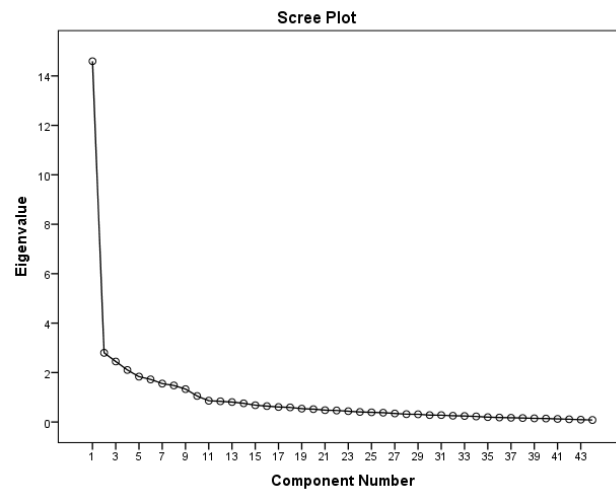
1 -Keiser, Meyer, Olkin (KMO)

2 -Bartlett Sphericity Test

عامل با ارزش ویژه بالاتر از یک، می توانست ۷۰/۲۸ درصد از واریانس را تبیین کند. نمودار اسکری نیز از این ساختار حمایت می کرد. مقادیر ارزش ویژه، واریانس تبیین شده و واریانس تجمعی ساختار ۱۰ عاملی در جدول ۲ و نمودار اسکری در شکل ۱ آورده شده است.

جدول ۳: ارزش ویژه، واریانس تبیین شده و تجمعی ساختار ۱۰ عاملی پرسشنامه تحریک پذیری

عامل	ارزش ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس تجمعی
۱	۵/۲۵	۱۱/۹۳	۱۱/۹۳
۲	۳/۴۷	۷/۸۸	۱۹/۸۱
۳	۳/۳۹	۷/۷۱	۲۷/۵۱
۴	۳/۲۵	۷/۳۸	۳۴/۸۹
۵	۳/۲۳	۷/۳۳	۴۲/۲۲
۶	۳/۰۱	۶/۸۳	۴۹/۰۵
۷	۲/۶۴	۵/۹۹	۵۵/۰۵
۸	۲/۳۴	۵/۳۳	۶۰/۳۷
۹	۲/۱۹	۴/۹۷	۶۵/۳۴
۱۰	۲/۱۷	۴/۹۳	۷۰/۲۸

شکل ۱- نمودار اسکری برای ساختار ۱۰ عاملی پرسشنامه تحریک پذیری

بر اساس جدول ۳ و شکل ۱ چنین استنباط می‌شود که عامل اول دارای بیشترین واریانس تبیین شده است. ماتریس ساختار بر اساس چرخش واریماکس با در نظر گرفتن بار عاملی ۰/۴۰ در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴: ماتریس ساختار و بارهای عاملی چرخش یافته با روش واریماکس برای پرسشنامه تحریک پذیری

عامل‌ها						عامل‌ها					
دهم	نهم	هشتم	هفتم	ششم	پنجم	عبارت‌ها	چهارم	سوم	دوم	اول	عبارت‌ها
-	-	-	-	-	۰/۸۶	۲۹	-	-	-	۰/۷۹	۶
-	-	-	-	-	۰/۸۰	۱۸	-	-	-	۰/۷۸	۳۹
-	-	-	-	-	۰/۷۹	۷	-	-	-	۰/۷۶	۲۸
-	-	-	-	-	۰/۶۲	۴۰	-	-	-	۰/۷۴	۵۰
-	-	-	-	-	۰/۵۷	۵۱	-	-	-	۰/۷۲	۶۷
-	-	-	-	۰/۷۸	-	۲۱	-	-	-	۰/۶۸	۶۰
-	-	-	-	۰/۷۳	-	۶۳	-	-	-	۰/۶۸	۱۷
-	-	-	-	۰/۷۱	-	۳۲	-	-	۰/۷۷	-	۶۸
-	-	-	-	۰/۶۰	-	۱۰	-	-	۰/۶۹	-	۶۴
-	-	-	۰/۸۸	-	-	۸	-	-	۰/۵۹	-	۱
-	-	-	۰/۷۹	-	-	۵۲	-	-	۰/۵۵	-	۱۲
-	-	-	۰/۶۴	-	-	۱۹	-	-	۰/۵۲	-	۴۵
-	-	-	۰/۴۱	-	-	۳۰	-	-	۰/۵۱	-	۵۶
-	-	۰/۷۳	-	-	-	۱۳	-	۰/۸۶	-	-	۵۸
-	-	۰/۷۱	-	-	-	۶۵	-	۰/۸۰	-	-	۴۷
-	-	۰/۵۹	-	-	-	۲	-	۰/۷۸	-	-	۳۶
-	۰/۸۲	-	-	-	-	۵	-	۰/۷۴	-	-	۱۴
-	۰/۷۶	-	-	-	-	۳۸	۰/۷۸	-	-	-	۹
-	۰/۵۲	-	-	-	-	۲۷	۰/۷۰	-	-	-	۵۳
۰/۷۳	-	-	-	-	-	۴۴	۰/۷۰	-	-	-	۳۱
۰/۶۱	-	-	-	-	-	۱۱	۰/۶۲	-	-	-	۶۲
۰/۵۷	-	-	-	-	-	۵۵	۰/۵۳	-	-	-	۴۲

نتایج جدول ۴ نشان می دهد تمامی عبارت ها دارای بار عاملی بزرگتر از ۰/۴۱ هستند. این ساختار نسبت به نسخه اصلی تغییراتی را شامل می شد. بدین ترتیب که عامل اول، تمامی عبارت های عامل «عدم سازگاری» در نسخه اصلی (عبارت های ۶، ۱۷، ۲۸، ۳۹، ۵۰، ۶۰ و ۶۷) را در بر می گیرد. بر این اساس این عامل عدم سازگاری نام دارد. عامل دوم با عبارت های ۱، ۱۲، ۴۵، ۵۶، ۶۴ و ۶۸ عبارت های عامل «اضطراب» را در بر می گیرد، با این تفاوت که عبارت های ۲۳ و ۳۴ از این عامل حذف شده اند. عامل سوم با عبارت های ۱۴، ۳۶، ۴۷ و ۵۸ در برگیرنده عبارت های عامل «خصوصیت» است. با این تفاوت که عبارت های ۳ و ۲۵ حذف شده اند. عامل چهارم با عبارت های ۹، ۳۱، ۴۲، ۵۳ و ۶۲ در نسخه اصلی «تکانه ای عمل کردن» نام داشته و تنها عبارت ۲۰ از آن حذف شده است. عامل پنجم با عبارت های ۷، ۱۸، ۲۹، ۴۰ و ۵۱ تمامی عبارت های عامل «عدم تمرکز» را شامل می شود. عامل ششم با عبارت های ۱۰، ۲۱، ۳۲ و ۶۳ عبارت های عامل «نارضایتی» را در نسخه اصلی در بر دارد با این تفاوت که عبارت های ۴۳ و ۵۴ حذف شده اند. عامل هفتم با عبارت های ۸، ۱۹، ۳۰ و ۵۲ در نسخه اصلی «عدم پشتکار» نام دارد با این تفاوت که عبارت های ۴۱ و ۵۲ حذف شده اند. عامل هشتم با عبارت های ۲، ۱۳ و ۶۵ در نسخه اصلی «برانگیختگی بالا» نام دارد با این تفاوت ها که عبارت های ۲۴، ۳۵، ۴۶، ۵۷ و ۶۹ حذف شده اند. عامل نهم با عبارت های ۵، ۲۷ و ۳۸ در نسخه اصلی «شتابزدگی» نام دارد. در نسخه فعلی عبارت های ۱۶ و ۴۹ حذف شده اند. در نهایت عامل دهم با عبارت های ۱۱، ۴۴ و ۵۵ در نسخه اصلی «بی حوصلگی» نام دارد با این تفاوت که عبارت های ۲۲ و ۳۳ حذف شده اند. مقایسه ساختار به دست آمده با نسخه اصلی نشان دهنده آن است که تمامی عبارت های مربوط به عامل افسردگی حذف شده اند. بر این اساس نسخه جدید فاقد این عامل می باشد. ساختار نهایی به دست آمده در پژوهش حاضر، شاخص های توصیفی و ضرایب پایایی آن در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵: ساختار نهایی، شاخص های توصیفی و ضرایب پایایی فرم ۱۰ عاملی

پرسشنامه تحریک پذیری

عامل	تعداد عبارت ها	میانگین	انحراف استاندارد	آلفای کرونباخ	ضریب دو نیمه کردن
عدم سازگاری	۷	۹/۱۲	۶/۳۰	۰/۹۲	۰/۸۹
اضطراب	۶	۸/۶۵	۶/۱۸	۰/۸۹	۰/۸۸
خصوصیت	۴	۴/۹۷	۴/۱۰	۰/۸۶	۰/۸۶
تکانه ای عمل کردن	۵	۷/۷۶	۴/۸۲	۰/۸۴	۰/۸۶
عدم تمرکز	۵	۶/۵۳	۴/۶۷	۰/۸۴	۰/۷۷

عامل	تعداد عبارات ها	میانگین	انحراف استاندارد	آلفای کرونباخ	ضریب دو نیمه کردن
نارضایتی	۴	۴/۶۶	۳/۸۵	۰/۸۴	۰/۷۰
عدم پشتکار	۴	۷/۱۱	۳/۷۶	۰/۷۷	۰/۸۱
برانگیختگی بالا	۳	۵/۰۷	۲/۸۶	۰/۷۴	۰/۶۲
شتابزدگی	۳	۵/۲۴	۲/۸۲	۰/۷۳	۰/۶۶
بی حوصلگی	۳	۴/۹۸	۲/۸۹	۰/۶۸	۰/۶۱
کل	۴۴	۶۴/۰۸	۲۹/۶۴	۰/۹۵	۰/۹۰

ضرایب آلفای کرونباخ در جدول ۵ نشان می‌دهد که تمامی زیر مقیاس‌ها پایا هستند. ضرایب آلفا از ۰/۶۸ تا ۰/۹۲ در تغییر هستند. سایر نتایج نشان می‌دهند که ضرایب دو نیمه کردن از ۰/۶۱ تا ۰/۸۹ در تغییر می‌باشند. ضرایب آلفا و دو نیمه کردن برای کل نیز به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۹۰ هستند.

بحث و نتیجه گیری

تحریک پذیری یک نشانه است و به تنهایی بیماری به حساب نمی‌آید. علامتی که ناخوشایند است و می‌تواند مسبب اتفاقاتی بشود که قابل پیشگیری نباشد و یا از طریق درستی قابل رفع نباشد. تحریک پذیری تعریف علمی واضحی ندارد و نمی‌توان آن را با یک کلمه یا با یک جمله توضیح داد. بعضی اشخاص کج خلقی‌هایی نشان می‌دهند که ضمن آن غمگین، درمانده، عصبانی، بیزار و تحریک پذیر هستند (پورافکاری، ۱۳۹۰).

از این رو در پژوهش حاضر، ابتدا تحریک پذیری را مجموعه مفاهیم اضطراب، برانگیختگی بالا، خصومت، افسردگی، شتاب زدگی، عدم سازگاری، عدم پشتکار، عدم تمرکز، تکانه‌ای عمل کردن، نارضایتی و بی حوصلگی تعریف نموده ایم. در بررسی میزان مطلوبیت و همسانی درونی، عبارت‌های فاقد بار عاملی حداقلی و یا مغشوش، کنار گذاشته شده و تمامی عبارت‌های مربوط به عامل افسردگی حذف شد، و تحلیل مجدداً اجرا شد.

با توجه به حذف عامل افسردگی و حضور بقیه عوامل، نتایج با تعریف فولک، وینچ و هال از تحریک پذیری همسو است. فولک (۲۰۱۸) تحریک پذیری را از نتایج اختلالات اضطرابی ایجاد می‌داند. پاسخ‌های جنگ و گریز در مغز باعث ایجاد تحریک پذیری می‌شود. هورمون‌های استرس از بین می‌روند و منجر به نگرش واکنش‌های منفی می‌شوند (وینچ، ۲۰۱۵). احساس خستگی و دشواری تمرکز بخشی از این نوع خلق است (هال، ۲۰۱۸).

در نهایت ساختار عاملی ساده ای به دست آمد که با ۱۰ عامل با ارزش ویژه بالاتر از یک، می توانست ۷۰/۲۸ درصد از واریانس را تبیین کند. ضرایب آلفای کرونباخ از ۰/۶۸ تا ۰/۹۲ در تغییر بود و نشان داد که تمامی زیر مقیاس ها پایا بودند. ضرایب آلفا و دو نیمه کردن برای کل نیز به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۹۰ بودند. بنابراین نتایج نشان می دهند میتوان پژوهش اخیر را بعنوان یک منبع سنجش تحریک پذیری معرفی کرد.

منابع

- باطنی، محمدرضا. (۱۳۸۴). *واژه نامه روان شناسی و زمینه های وابسته*. تهران: فرهنگ معاصر.
- برونو، فرانک. (۱۹۸۶). *فرهنگ توصیفی روان شناسی*. ترجمه فرزانه طاهری و مهشید یاسایی. (۱۳۷۰).
- پورافکاری، نصرت الله. (۱۳۹۰). *نشانه شناسی بیماری های روانی*. تهران: آزاده.
- پورافکاری، نصرت الله. (۱۳۸۲). *فرهنگ جامع روان شناسی روان پزشکی و زمینه های وابسته (دو جلد)*. تهران: فرهنگ معاصر.
- دادستان، پریخ. (۱۳۸۸). *روان شناسی مرضی تحولی: از کودکی تا بزرگسالی*. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها.
- فرمیپنی، محسن. (۱۳۷۸). *فرهنگ توصیفی علوم تربیتی*. تهران: اسرار دانش.

References:

- Elements Behavioral Health. (2018). Irritable Depression: When Sadness Feels Like Anger. *Addiction Treatment / Elements / Drug Rehab Treatment Centers*.
- Folk, Jim . (2018). *anxietycentre.com*. Irritability Anxiety Symptom. From <https://www.anxietycentre.com/anxiety-symptoms/irritability.shtml>
- Hall, Christina. (2018). The Best Antidepressants for Irritability. From <https://healthfully.com/the-best-antidepressants-for-irritability-8104606.html>
- Kenneth, S. Pope; Melba J. T. Vasquez. (2010). **ethics in psychotherapy and counseling**. Wiley.
- Loebel, Antony. (2016). Lurasidone for the Treatment of Irritability Associated with Autistic Disorder. *Autism & Developmental Disorders*. 46, 1153–1163.

- Stevens, James. (2012). **Applied multivariate statistics for the social sciences**. Routledge.
- Tabachnick, Barbara; Fidell, Linda. (2007). **Using multivariate statistics**. Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Venes, Davis. (2013). *Taber's Cyclopedic Medical Dictionary*. Philadelphia, Pennsylvania: F. A. Davis Company.
- Winch, Guy. (2018). 7 Quick Ways to Stop Being Irritable. *Psychology Today*.

پیوست:

از آن جایی که مقاله ویرایش شده روان‌سنجی است، پرسشنامه به پیوست اضافه شده. شرح سوالات آزمون و شیوه پاسخ دهی بر اساس جدول زیر می باشد (سوالاتی که خط زیر دارند حذف شده اند):
جدول ۲- سوالات آزمون و امتیاز دهی بر اساس مقیاس لیکرت

سوال‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱- من احساس دلشوره دارم.	۰	۱	۲	۳	۴
۲- خیلی زود عصبانی می شوم.	۰	۱	۲	۳	۴
۳- من اغلب از نحوه برخورد دیگران با خودم عصبانی می شوم.	۰	۱	۲	۳	۴
۴- من بعضی وقت‌ها کاملاً احساس بی ارزشی می کنم.	۰	۱	۲	۳	۴
۵- فکر می کنم کارهای زیادی برای انجام دارم ولی وقت کافی ندارم.	۰	۱	۲	۳	۴
۶- احساس می کنم قادر هستم با بسیاری از مشکلات خود کنار بیایم.	۴	۳	۲	۱	۰
۷- معمولاً یادم نمی آید وسایلم را کجا گذاشته‌ام.	۰	۱	۲	۳	۴
۸- هر چه امکان شکست در کاری بیشتر باشد ، عزم من برای انجام دادن آن کمتر می شود.	۰	۱	۲	۳	۴
۹- کنترل خشمم برایم مشکل است.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۰- لذت بردن از زندگی برایم مشکل است.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۱- بیشتر صبح‌ها سرحال و با نشاط از خواب برمیخیزم.	۴	۳	۲	۱	۰
۱۲- من اغلب دچار تنش بوده و عصبی هستم.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۳- خلق و خوی من بیشتر وقتها ثابت بوده و زیاد بالا و پایین نمی رود.	۴	۳	۲	۱	۰
۱۴- من اغلب نسبت به افرادی که با آنها سروکار دارم احساس تنفر و بی‌زاری می کنم.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۵- من به ندرت افسرده یا غمگین می شوم.	۴	۳	۲	۱	۰
۱۶- در انجام دادن کارها با عجله رفتار می کنم.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۷- وقتی که تحت فشار و استرس زیادی هستم بعضی مواقع احساس می کنم که دارم از هم می پاشم.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۸- معمولاً کارهایی که به من محول می شود را فراموش می کنم.	۰	۱	۲	۳	۴
۱۹- بهتر است آدم ، کارهای ساده متعددی را انجام دهد ، تا این که چند کار دشوار را به سامان	۰	۱	۲	۳	۴

برساند.

۴	۳	۲	۱	۰	۲۰- عصبی بودن مشکل ایجاد می کند.
۴	۳	۲	۱	۰	۲۱- خندیدن برایم سخت است.
۰	۱	۲	۳	۴	۲۲- زندگی روزانه من پر از چیزهایی است که برایم جالبند.
۰	۱	۲	۳	۴	۲۳- من به ندرت درباره آینده احساس ترس و نگرانی میکنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۲۴- من به آدمی جوشی و عصبی معروف هستم.
۴	۳	۲	۱	۰	۲۵- بعضی وقتها من نسب به دیگران احساس خصومت و آزدگی کرده ام.
۴	۳	۲	۱	۰	۲۶- من گاهی دچار احساس پشیمانی و گناهکاری شدیدی شده ام.
۰	۱	۲	۳	۴	۲۷- اغلب کارهایم را با آرامش انجام می دهم.
۰	۱	۲	۳	۴	۲۸- من در مواقع اضطراری می توانم خونسردی خود را حفظ کنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۲۹- معمولاً مسیررفت و آمدم را اشتباه می روم.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۰- بخت و اقبال در تعیین موفقیت نقشی مهم و تعیین کننده دارد.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۱- دیگران به من می گویند هنگام بحث، آرام تر صحبت کنم.
۰	۱	۲	۳	۴	۳۲- فرد با نشاطی هستم.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۳- بیشتر اوقات در تمام وجودم احساس ضعف می کنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۴- من اغلب نگران این هستم که مبادا کارها طبق نقشه و به درستی پیش نروند.
۰	۱	۲	۳	۴	۳۵- بیشتر مردم مرا آدمی زودرنج و بد اخلاق نمی دانند.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۶- حتی آزدگی ها و ناراحتی های خیلی کوچک می توانند در من احساس ناکامی و محرومیت کنند.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۷- هرگاه اشتباهی رخ دهد(یا عیب و ایرادی پیش بیاید) من خود را سرزنش می کنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۸- اینقدر غرق در کارهایم هستم که نمی دانم زندگی چگونه می گذرد.
۴	۳	۲	۱	۰	۳۹- شروع دوباره برای من سخت است.
۴	۳	۲	۱	۰	۴۰- برایم مشکل است که حواسم را روی یک کار متمرکز کنم.
۰	۱	۲	۳	۴	۴۱- نسبت به دیگران ، من هدف های سطح بالاتری برای خودم در نظر می گیرم .
۴	۳	۲	۱	۰	۴۲- کم صبر هستم.
۰	۱	۲	۳	۴	۴۳- از زندگی ام راضی ام.
۴	۳	۲	۱	۰	۴۴- مواقعی بوده که اینقدر بیقرار بوده ام که نتوانستم یک جا بند شوم.
۴	۳	۲	۱	۰	۴۵- اغلب از اینکه ممکن است اتفاق بدی بیوفتد نگران هستم.
۰	۱	۲	۳	۴	۴۶- من در یک موقعیت بحرانی به خوبی می توانم خود را کنترل و اداره کنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۴۷- اگر به قدر کافی تحریک شوم ، ممکن است دیگری را کتک بزنم .
۴	۳	۲	۱	۰	۴۸- بعضی وقتها زندگی به نظرم تیره و نومید کننده می آید.
۴	۳	۲	۱	۰	۴۹- من بعضی مواقع کارهایی را بدون تامل انجام می دهم که بعداً پشیمان می شوم.
۰	۱	۲	۳	۴	۵۰- احساس می کنم که محیط فعلی خانوادگی من، فرصت کافی را برای رشد شخصیت فراهم می کند.
۰	۱	۲	۳	۴	۵۱- من نمی توانم اجازه دهم افکارم در هر جهتی که می خواهند سیر کنند.
۴	۳	۲	۱	۰	۵۲- به خوبی دیگران نمی توانم کارها و مسئولیتها را انجام دهم.

۴	۳	۲	۱	۰	۵۳- بد جوری خشمگین می‌شوم.
۴	۳	۲	۱	۰	۵۴- افسرده‌ام.
۰	۱	۲	۳	۴	۵۵- معتقدم زندگی خانوادگی من به خوبی زندگی اغلب افراد خانواده‌هایی است که می‌شناسم.
۴	۳	۲	۱	۰	۵۶- بعضی مواقع افکار ترسناکی به ذهن من می‌آیند.
۴	۳	۲	۱	۰	۵۷- اگر صدای بلندی بشنوم از جا می‌پریم.
۴	۳	۲	۱	۰	۵۸- دوستانم می‌گویند که من دنبال بحث و جدل می‌گردم.
۴	۳	۲	۱	۰	۵۹- بیشتر وقتها که کارها طبق نقشه پیش نمی‌رود یا اشتباه از آب در می‌آیند، احساس دلسردی می‌کنم و می‌خواهم آنها را ناتمام رها کنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۰- کنار آمدن با دیگران برای من مشکل است.
۰	۱	۲	۳	۴	۶۱- این که برای خودم کار می‌کنم یا برای دیگران، در میزان تلاشم تغییری ایجاد نمی‌کند.
۰	۱	۲	۳	۴	۶۲- هنگام روبرو شدن با شرایط دشوار، سعی می‌کنم در مورد راه حل‌های ممکن فکر کنم.
۰	۱	۲	۳	۴	۶۳- اهل شوخی‌ام.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۴- طپش قلب دارم.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۵- زود از کوره در می‌روم، اما زود هم بر آن غلبه می‌کنم.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۶- ای کاش مرده بودم.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۷- اکثر افرادی که با آنها برخورد دارم، عادت‌ها و ویژگی‌هایی دارند که موجب آزرده‌گی من می‌شوند.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۸- تنفس دچار مشکل است.
۴	۳	۲	۱	۰	۶۹- گاهی احساس می‌کنم مانند یک بشکه‌ی باروت آماده‌ی انفجارم.
۴	۳	۲	۱	۰	۷۰- به نظرم زندگی ارزش‌چندانی ندارد.